

МЕТОДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ ЗВО МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Статівка О. О.

кандидат педагогічних наук,

завідувач кафедри іноземних мов

Харківський національний університет внутрішніх справ

просп. Льва Ландау, 27, Харків, Україна

orcid.org/0000-0002-9956-9082

orlovahelena@gmail.com

Ключові слова: *дистанційне навчання, пандемія, методи дистанційного навчання, вищі навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ України, Moodle.*

Глобальна пандемія COVID-19 і стрімкий розвиток мережі Інтернет та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяли масовому впровадженню в навчальний процес ЗВО Міністерства внутрішніх справ України дистанційної форми навчання. У статті розглянуто особливості організації навчання в дистанційному форматі та методи дистанційного навчання, які використовуються під час вивчення іноземних мов студентами. Наведено перелік популярних освітніх платформ для дистанційного вивчення англійської мови (Coursera, edX, Futurelearn, Udemy, Khan Academy, Openlearning, Alison, Stanford Online, Canvas, Yale). З'ясовано, що використання освітніх платформ дозволяє реалізувати значний спектр завдань, які виникають у момент переформатування навчального процесу, допомагає вирішити питання створення комунікаційного простору, що забезпечує взаємодію викладача і студента з метою оволодіння комунікативними навичками, які забезпечують вільне спілкування як на професійному, так і на особистому рівні. Зазначено, що використання викладачем освітньої платформи Coursera дозволяє сконструювати індивідуальний план вивчення англійської мови для кожного студента. Доведено, що найбільш ефективним і перевіреним рішенням у контексті електронного навчання і дистанційних освітніх технологій є система «Moodle», яка поєднує різні класи інформаційних систем: систему управління сайтом, систему управління процесом навчання, віртуальне середовище навчання і може використовуватись як інструментальне середовище для розробки як окремих електронних навчальних курсів, так і освітніх сайтів. З'ясовано, що «Moodle» фактично є універсальним порталом і може слугувати платформою для створення комплексу електронних курсів із вбудованою системою тестування і забезпечення комунікації між викладачами та студентами. З'ясовано, що професійна спрямованість вивчення студентами закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України іноземної мови зберігається, але вузька професійна орієнтованість дисципліни «Іноземна мова» змінюється загальнопрофесійною спрямованістю.

METHODS OF DISTANCE LEARNING OF FOREIGN LANGUAGES FOR STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

Stativka O. O.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Head of the Department of Foreign Languages
Kharkiv National University of Internal Affairs
Lya Landau Avenue, 27, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-9956-9082
orlovahelena@gmail.com*

Key words: *pandemic, distance learning, distance learning methods, higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Moodle.*

The global pandemic COVID-19 and the rapid development of the Internet and information and communication technologies (ICT) have contributed to the mass introduction of distance learning in the educational process of the institutions of higher education Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The article considers the peculiarities of the organization of distance learning and distance learning methods used in the study of foreign languages by students. The list of popular educational platforms for distance learning of English is given (Course, edX, Futurelearn, Udemy, Khan Academy, Openlearning, Alison, Stanford Online, Canvas, Yale). It was found that the use of educational platforms allows to implement a wide range of tasks that arise when reformatting the learning process, helps to solve the problem of creating a communication space that provides interaction between teacher and student to master communication skills. It is noted that the use of the Coursera educational platform by the teacher allows to construct an individual plan of learning English for each student. It is proved that the most effective solution in the context of e-learning and distance learning technologies is the system Moodle, which combines different classes of information systems: site management system, learning management system, virtual learning environment and can be used as a tool for developing separate e-learning courses and educational sites. It is noted that using a wide range of Moodle resources, teachers of Kharkiv National University of Internal Affairs have developed a number of electronic educational and methodological complexes for learning foreign languages, each of which includes educational content, knowledge control unit, hyperlinks to websites and online resources, recommended reading. It was found that the professional orientation of students of higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in foreign language is maintained, but the narrow professional orientation of the discipline "Foreign Language" is replaced by a general professional orientation.

Постановка проблеми. Глобальна пандемія COVID-19 була викликом для всієї системи освіти України, проте з найбільшими труднощами зіткнулася вища школа. Перехід на дистанційне навчання змусив заклади вищої освіти України використовувати засоби організації освітнього процесу, які раніше були допоміжними. Основний акцент в умовах дистанційного навчання зроблено на використання цифрової бази освітнього середовища. До пандемії дистанційне навчання вважалося найбільш привабливим для людей, мотивованих на отримання додаткової освіти, підвищення рівня професійних навичок,

студентів, які з різних причин не мають можливості відвідувати заняття (географічна віддаленість, зайнятість, обмежені можливості здоров'я і т.д.). В умовах пандемії COVID-19 дистанційне навчання стало масовим. Уся система української освіти перемістилася в кіберпростір, і цифрове середовище стало основним засобом організації освітнього процесу.

Проблеми методики дистанційного навчання іноземних мов є предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених. Зокрема, О.В. Олійник вивчала особливості впровадження інноваційних технологій дистанційного навчання

іноземної мови для студентів немовних закладів вищої освіти; В.Б. Дацюк окреслив перспективи дистанційної освіти в Україні, Б.І. Шуневич – у країнах Європи та Північної Америки; О.О. Новомлинець та О.П. Дрозд підготували методичні рекомендації щодо підготовки веб-ресурсу дисциплін при дистанційній формі навчання; Ю.В. Дишлева оцінила можливість використання наявних на навчальному ринку методик викладання іноземної мови у програмах дистанційного навчання. Разом із тим залишається недостатньо вивченою і потребує подальшого дослідження методика дистанційного навчання іноземних мов студентів закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України.

Мета статті – розглянути методи дистанційного навчання, які використовуються під час вивчення іноземних мов студентами ЗВО Міністерства внутрішніх справ України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модернізація процесу організації навчання студентів змушує по-іншому подивитися на функціонування цифрової бази освітнього середовища в українських закладах вищої освіти.

З одного боку, дистанційне навчання дозволяє вирішити безліч проблем, пов'язаних із технічною організацією навчального процесу, зокрема знизити витрати на утримання навчальних корпусів. З іншого боку, уразливість дистанційної освіти полягає в її орієнтованості на самостійну роботу, на високу вмотивованість студентів отримати професійні знання, уміння і навички дійсно високого рівня. Під час вивчення іноземної мови ця проблема проявляється частіше, ніж під час вивчення інших предметів [1, с. 239].

Дистанційне навчання вимагає значних інвестицій як із боку вищих навчальних закладів, так і з боку держави, що допоможе забезпечити дійсно ефективне навчання і підтримку студентів в умовах цифрового середовища.

Розглянемо особливості організації навчання в дистанційному форматі [2].

Гнучкість. Дистанційне навчання дозволяє організувати навчання без відриву від середовища або діяльності студента, що, у свою чергу, дає можливість закладу вищої освіти розширити географію освітніх послуг. Освоєння цифрового простору забезпечує вищому навчальному закладу перевагу над іншими. Зникло жорстке обмеження щодо можливості здобуття вищої освіти в рамках кордонів національних держав або за місцем проживання, що відразу ж позначилося на конкурентоспроможності невеликих регіональних навчальних закладів. Тому самі ЗВО зацікавлені в перепідготовці викладачів для роботи у цифровому освітньому середовищі.

Модульність. Викладачі іноземних мов використовують можливість онлайн-навчання під час

проведення індивідуальних занять, групових вебінарів, для формування індивідуальної програми навчання для кожного студента. Однак дистанційне навчання – це, перш за все, готовність і мотивація студента до самостійної роботи. Отримуючи від викладача необхідний обсяг навчальних матеріалів, студент розвиває здатність до самоорганізації і самоконтролю. Використання уніфікованих навчальних блоків дозволяє забезпечувати повноцінну взаємодію викладача і студента: студент отримує необхідний обсяг знань, умінь і навичок, а викладач має можливість контролювати якість і обсяг засвоєної студентом навчальної інформації. Крім того, блоки навчальної інформації сприяють активізації розумової діяльності студента, адже для того, щоб аргументовано відповісти на запитання викладача, йому необхідно не просто прочитати запропонований навчальний матеріал, але й дати розгорнуті відповіді. На цьому етапі викладач може оцінити і рівень засвоєного матеріалу студентом, і визначити якість його самостійної роботи.

Спеціалізовані форми контролю. Дистанційне навчання, форматуючи навчальний процес, вимагає застосування нових форм контролю засвоєння навчального матеріалу. Зокрема, широко використовуються дистанційно організовані іспити, співбесіди, практичні, курсові і проектні роботи, екстернат, комп'ютерні інтелектуальні тестові системи, які дозволяють діагностувати не тільки засвоєні студентом знання, вміння і навички, а й рівень сформованості певної соціально-особистісної компетенції.

Використання цифрових технологій. Дистанційне навчання базується на відмінних від класичного способу організації навчального процесу технологіях і методиках. Технологія дистанційного навчання включає сукупність методів, форм і засобів, спрямованих на взаємодію учня і викладача без безпосереднього контакту. Основною характеристикою дистанційного навчального процесу є самостійний, неконтрольований викладачем процес засвоєння навчального матеріалу. Використання комп'ютерних технологій у вивченні іноземних мов дозволяє не тільки забезпечити доступ до необхідних інформаційних ресурсів, але й створити новий освітній простір, активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, підвищити ефективність навчання та посилити інтерес до всіх культурознавчих аспектів вивчення мови [3, с. 12].

Нова роль викладача. Перехід на дистанційне навчання актуалізував проблему професійної готовності викладачів до роботи в умовах цифрового освітнього середовища. Викладач повинен знати свій предмет, володіти відповідними освітніми методиками, методами навчання, мати достатній рівень компетентності не тільки

у вузькопрофесійній сфері, але й вміти організувати комунікативний процес таким чином, щоб стимулювати студентів до міжкультурного спілкування, оскільки учасники вебінару не обов'язково є мононаціональною або монокультурною групою. На викладача покладаються функції координатора навчального процесу, який оперативно коригує навчальний курс, консультує студентів, визначає порядок вивчення окремих навчальних модулів. Викладач повинен подати матеріал таким чином, щоб зацікавити свою віртуальну аудиторію, спонукати її не просто вислухати його, але і включитися у загальну роботу. Можливості інформаційних та комунікаційних технологій все-таки є лише доповненням, що допомагає і полегшує вирішення викладачем поставлених перед ним педагогічних завдань [4, с. 35].

Потрібно зазначити, що тип дистанційного навчання, який застосовувався навесні-влітку 2020 року, не повністю відповідає поняттю «дистанційне навчання», яке трактується як навчальний процес, у якому використовуються спеціально розроблені дистанційні навчальні програми і застосовуються технічні засоби, що сприяє його ефективній організації [5]. Для дистанційного навчання характерна непряма взаємодія викладача і студентів через мережу Інтернет. Відбувалося перекроювання традиційних методик викладання з метою використання їх в умовах електронного навчання.

Цифрове середовище – це не тільки Інтернет, передусім це спеціально розроблені освітні платформи з інтуїтивно зрозумілими інтерфейсами (наприклад, MSTeams, Webex), на базі яких здійснюється дистанційне навчання, а також перепідготовка викладачів. Основне призначення цих платформ полягає в оволодінні навичками ведення навчання в рамках цифрового середовища за допомогою сучасних цифрових засобів комунікації.

Під час нагального переходу вищої школи на дистанційне навчання багато ЗВО Міністерства внутрішніх справ скористалися безкоштовними онлайн-курсами від провідних зарубіжних університетів, розміщеними на міжнародних платформах, зокрема Coursera. Однак навіть наявність таких курсів не врятувала українську вищу школу від проблем. Виявилось, що деякі викладачі, особливо старшого віку, ніколи не працювали з віртуальними освітніми платформами. Багатьом довелося у процесі навчання опанувати такий формат роботи, а також нові навчальні засоби і методики.

Розглянемо окремі методи дистанційного навчання, що використовуються в навчальному процесі закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України, до яких належать: Національна академія внутрішніх справ, Харківський національний університет внутрішніх справ, Дніпропетровський державний університет внутріш-

ніх справ, Львівський державний університет внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ, Донецький юридичний інститут МВС України.

Професійна спрямованість вивчення студентами закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України іноземної мови зберігається, але набуває інших сутнісних характеристик. Вузька професійна орієнтованість дисципліни «Іноземна мова» змінюється загальнопрофесійною спрямованістю з необхідністю вивчення студентами способів самостійної роботи над матеріалами іншомовного змісту [6, с. 17].

Використання електронних технологій під час вивчення іноземної мови дозволяє розширити спектр засобів й інструментів організації освітнього процесу для вирішення навчальних завдань. Існує низка популярних освітніх платформ для вивчення англійської мови: Coursera, edX, Futurelearn, Udemy, Khan Academy, Openlearning, Alison, Stanford Online, Canvas, Yale. Використання викладачем такої освітньої платформи, як Coursera дозволяє сконструювати індивідуальний план вивчення англійської мови для кожного студента.

Найбільш популярною в даний час у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України є освітня платформа Moodle, яка використовується для створення динамічних веб-сайтів і дозволяє організувати взаємодію викладача і студентів у віртуальному освітньому середовищі. Причому специфіка платформи Moodle дозволяє використовувати її не тільки у процесі дистанційного навчання, але й у традиційній організації навчального процесу [7].

Moodle реалізує філософію «педагогіки соціального конструкціонізму» через використання певного набору модулів для кожного курсу. Варіюючи поєднання різних елементів курсу, викладач може організувати вивчення навчальної дисципліни таким чином, щоб форми навчання відповідали цілям і завданням конкретних занять [8].

Так, наприклад, викладачі Харківського національного університету внутрішніх справ, використовуючи широкий спектр ресурсів системи Moodle, розробили низку електронних навчально-методичних комплексів із вивчення іноземних мов (англійської, німецької, французької), кожен з яких включає освітній контент, блок для контролю знань, гіперпосилання на веб-сайти та інтернет-ресурси, рекомендовану літературу.

Освітні платформи дозволяють реалізувати значний спектр завдань, які виникають у момент переформатування навчального процесу, розвивають комунікативну компетентність студентів і всі її компоненти, полегшують роботу викладача з організації навчального процесу. Повноцінна регулярна самостійна робота студента і наявність

зворотного зв'язку з викладачем через освітню платформу сприяє оволодінню ним новими знаннями про систему мови, всіма видами мовленнєвої діяльності іноземною мовою, підвищенню рівня вільного володіння іноземною мовою. Вивчення іноземної мови в дистанційному форматі не виключає комунікативний процес, але значно його ускладнює. Тому використання освітніх платформ допомагає вирішити питання створення комунікативного простору, що забезпечує взаємодію викладача і студента з метою оволодіння комунікативними навичками, які, у свою чергу, забезпечують вільне спілкування як на професійному, так і на особистому рівні. Використання ресурсів таких платформ дозволяє викладачеві за необхідності змінити умови заняття, наприклад, запросити на вебінар іноземних викладачів вищих навчальних закладів із країни, мова якої вивчається. Це дозволяє не тільки урізноманітнити навчальний процес, ознайомитися з особливостями етикету країни, мова якої вивчається, з лінгвокраїнознавчими реаліями в умовах міжнародного спілкування, але й вирішити ряд специфічних навчальних завдань, серед яких – забезпечення контролю рівня володіння засобами мовної системи.

Дистанційне навчання акцентує увагу викладача на особистості студента і його пізнавальній діяльності, на відміну від механічної ретрансляції знань у традиційній системі навчання. У трикутнику «викладач – підручник – студент» відбувається трансформація зв'язків: «студент – підручник – викладач» [8].

Освітні платформи вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України дозволяють з найменшими витратами вирішувати проблеми трансформації взаємодії викладача та

студента і значно скорочують час на розробку викладачем навчального курсу. ЕНМК освітніх платформ містять сучасні технології E-learning, що забезпечують реалізацію індивідуальних навчальних траєкторій під безперервним керівництвом викладача і підвищують успішність процесу вивчення іноземної мови [6]. Крім того, викладачі можуть використовувати вже розроблену бально-рейтингову систему.

Висновки. Дистанційне навчання, будучи невід'ємною частиною сучасної освітньої моделі, вимагає перегляду прийомів і методів навчання іноземній мові відповідно до нових технологій. Існує низка популярних освітніх платформ для вивчення англійської мови: Coursera, edX, Futurelearn, Udemy, Khan Academy, Openlearning, Alison, Stanford Online, Canvas, Yale. Найбільш популярною в даний час у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України є освітня платформа Moodle. Викладачі Харківського національного університету внутрішніх справ, на основі системи Moodle розробили низку електронних навчально-методичних комплексів із вивчення іноземних мов (англійської, німецької, французької). Кожен із них включає освітній контент, блок для контролю знань, гіперпосилання на веб-сайти та інтернет-ресурси, рекомендовану літературу. Професійна спрямованість вивчення студентами закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України іноземної мови зберігається, але вузька професійна орієнтованість дисципліни «Іноземна мова» змінюється загальнопрофесійною спрямованістю. Напрямок подальших досліджень є вивчення специфіки, переваг і недоліків дистанційного вивчення іноземної мови у ЗВО Міністерства внутрішніх справ України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олійник О.В. Інноваційні технології дистанційного навчання іноземної мови для студентів немовних ВНЗ. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди*. 2014. Вип. 38. С. 238–246.
2. Дацюк В.Б. Перспективи дистанційної освіти та віртуальних університетів в Україні. URL : <http://media.enter.uz.ua/data/daciuk.pdf>. (дата звернення: 19.07.2021).
3. Новомлинець О.О., Дрозд О.П. Дистанційні курси. Методичні рекомендації щодо підготовки веб-ресурсу дисциплін при організації навчального процесу за дистанційною формою. Чернівці : ЧНТУ, 2013. 32 с.
4. Дишлева Ю.В. Роль та місце сучасних методик у вивченні англійської мови в курсі дистанційного навчання. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*. 2008. Вип. 13. С. 35–41.
5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні : Постанова МОН України від 20 грудня 2000. *Освітній портал*: веб-сайт: URL : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
6. Шуневич Б.І. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ, 2008. 36 с.
7. Дистанційне навчання у ХНВС. *Харківський національний університет внутрішніх справ*: веб-сайт. URL : <http://univd.edu.ua/uk/dir/613/dystantsiyne-navchannya-u-khnuvs> (дата звернення: 19.07.2021).
8. Simpson O. Supporting Students for Success in Online and Distance Education. New York and London : Routledge, 2012. 296 p.

REFERENCES

1. Oliynyk, O.V. (2014). Innovatsiyni tekhnolohiyi dystantsiynoho navchannya inozemnoyi movy dlya studentiv nemovnykh VNZ [Innovative technologies of distance learning of a foreign language for students of non-language universities.]. *Linhvistychni doslidzhennya: zb. nauk. prats' KHNPUI imeni H.S. Skovorody*. Vol. 38. Pp. 238–246 [in Ukrainian].
2. Datsiuk, V.B. Perspektyvy dystantsiinoi osvity ta virtualnykh universytetiv v Ukraini [Prospects of distance education and virtual universities in Ukraine]. URL: <http://media-center.uz.ua/data/daciuk.pdf> (Last accessed 15.07.2021) [in Ukrainian].
3. Novomlynets', O.O., Drozd, O.P. (2013). Dystantsiyni kursy. Metodychni rekomendatsiyi shchodo pidhotovky veb-resursu dystsyplin pry orhanizatsiyi navchal'noho protsesu za dystantsiynoyu formoyu [Distance courses. Methodical recommendations for the preparation of a web resource of disciplines in the organization of the educational process by distance learning]. Chernihiv: CHNTU, 32 p. [in Ukrainian].
4. Dyshleva, YU. V. (2008). Rol' ta mistse suchasnykh metodyk u vyvchenni anhliys'koyi movy v kursy dystantsiynoho navchannya. [The role and place of modern methods in the study of English in the course of distance learning.]. *Vykladannya mov u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi Mizhpredmetni zv'yazky. Naukovi doslidzhennya. Dosvid. Poshuky*. Vol. 13. Pp. 35–41 [in Ukrainian].
5. Kontsepsiya rozvytku dystantsiynoyi osvity v Ukrayini (2020): Postanova MON Ukrayiny. *Osvitniy portal*: veb-sayt: URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>. (Last accessed 15.07.2021) [in Ukrainian].
6. Shunevych, B.I. (2008). Rozvytok dystantsiynoho navchannya u vyshchey shkoli krayin Yevropy ta Pivnichnoyi Ameryky [Development of distance learning in higher education in Europe and North America]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.01. Kyiv. 36 p. [in Ukrainian].
7. Dystantsiynе navchannya u KHNVС. [Distance learning in HNVS]. *Kharkivs'kyi natsional'nyy universytet vnutrishnikh sprav*: veb-sayt: URL: <http://univd.edu.ua/uk/dir/613/dystantsiynе-navchannya-u-khnuvs> (Last accessed 15.07.2021) [in Ukrainian].
8. Simpson, O. (2012). Supporting Students for Success in Online and Distance Education. New York and London, Routledge. 296 p.